

Ýollar Gözli ata eltýär

Category: Goşgular, Hekaýalar, Kitapcy, Sözler, Taryhy şahslar, Ýol ýazgylary

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ýollar Gözli ata eltýär ÝOLLAR GÖZLI ATA ELTÝÄR



• Keramatly ýere zyýarat

Säher bilen "Balkan" gazetiniň redaksiýasyna barsam, "Gözli ata" haýyr-sahawat jemgyýetiniň başlygy Gulgeldi Hojamämmedow maňa garaşyp oturan eken. Gadyrly salamlaşdyk. Edil göçi geçip barýan ýaly, haçan görseň howlukmaç ýigit saglyk-amanlyk alşylandan, goşaryndaky sagadyna seredip:

– Maňa daşarda maşyn garaşýar. Şähere gurluşyk materiallaryny almaga geldim. Haýsy gün boşlag bolsaň aýt, yzyňdan maşynly gelip äkideýin. Mukaddes ýerde tämiz howadan dem alyp, şäheriň goh-galmagalyndan ýadan beýniňe dynç berersiň – diýdi.

Men onuň bu teklibine göwünjeň razy boldum. Şenbe günü duşuşmaly etdik. Derrew suratçy Nasyrmyrat Garagulowa jaň etdim, "Agam jan, ýatyp-ýatyp ahyry bir hoş habar aýtdyň-aý" diýip, "jykyr-jykyr" gülýär.

Şeýdibem, ýola düşdük. Gülşüp-degşip barşymyza Gözli ata nähili ýetenimizi duýman galdyk Geçen ýyl gören metjidimi asla tanar ýaly dälidi. Bir tarapyny gök, beýleki tarapyny gyzyň daglar gurşap alan, çar ýana uzap ýatan ýodajyklary kalbyňa täsir edýän oýluk ýerde gurlan ymaratyň içinde hem,

daşynda hem adamlar işleşip ýördüler. Biz baryp, olaryň armasyny ýetirdik. Orta çay-nahar getirilenden soň, olar bilen tanyşlyk açdyk. Gurluşykçylar brigadasyna metjidiň ilkinji kerpijini goýýanlaryň biri bolan, dürli hünärlerden ezberlik bilen baş çykarýan Begmyrat Rejebow ýolbaşçylyk edýär. Ol brigadada 20-den gowrak adamyň zähmet çekýändigini, Mary welaýatyndan bu ýere öz islegleri boýunça işlemäge gelen suwagçylar G.Gylyjowyň, E.Abaýewiň, T.Tuwakkakaýewiň, kömekçi işçiler Ý.Begmämmedowyň, G.Tuwakkakaýewiň özlerine tabşyrylan işleri birkemsiz ýerine ýetirýändiglerini nygtady. Şeýle-de, Gözli atadaky sogap işe öz goşantlaryny goşýan Nebitdagyň gurluşyk detallary kombinatynyň agaç ussasy D.Allamyradowyň, "Welaýatgaz" önümçilik birleşiginiň kebşirleýjisi M.Baýramowyň, agaç ussasy Ö.Hojamýarowyň, kömekçi işçi B.Annataganowyň atlaryny hormat bilen tutdy.

– Oglanlar, tüweleme, birek-birek bilen gaty agzybir, olar işlemegi-de, gülşüp-degişmegi-de başarýarlar. İş wagtynyň ýekeje minuty hem bisarpa tutulanok. Her kim öz etmeli zady bilen gümra. Şeýle bolany üçin hem metjidiň gurlyşyk işi örän öndümlü barýar – diýip, Begmyrat aga gürrüň berýär.

Gözli atada gurulýan metjidiň göwrünü kiçi-kirim däl. Onuň proektini Gulgeldi Hojamämmedow Arabystana zyýarat gidende şol ýerden alyp gelýär. Metjidiň 1000 adam namaza durar ýaly giň zal şekilli otagy, ini 6, uzynlygy 18 metr bolan eýwany, gelen myhmanlar dem-dynç alar ýaly 2 sany otagy bar.

– Bu metjidi, Hudaý ýol berse, döwletimiziň baş ýyllyk garaşsyzlyk, özbaşdaklyk toýuna sowgat ederis. Onuň dabaraly açylyşyny gurap, Türkmenistanyň öz içinden, goňşy ýurtlardan myhmanlary çagyrarys – diýip, Gulgeldi Hojamämmedow gürrüň berdi.

Ildeşimiz, professor Tagandurdy Hallyýew "Diýar" žurnalynyň 1993-nji ýylyň 10-njy sanynda eden çykyşynda: "Dünýäniň, taryhyň mum ediji presine özünü bermedik halkym bu gün ýaý dek ýazyldy we öz arzuwyna gowuşdy. Ol bu gün öz aslyna, halky halk edýän taryhyna, medeniýetine, diline, döp-dessurlaryna, öz islän durmuş obrazyna gowuşdy. Ol geçmişdäki durmuşy gaýtalamak üçin däl, aslyňy aňmak, tanamak, mertebesini

duýmak: özüniň bu dünýäde tötänleýin dældigini, beýleki halklar bilen ýaşytdaşdygyny hem deň hukuklydygyny duýmak üçin geçmişe nazar salýar... Ilim täzeden döreýşi, beýik galkynyşy başdan geçirýär. Onuň ruhy täzelenýär, kalby nurlanýar. Onuň ruhy durmuşyna dünýewi we dini gymmatlyklar utgaşdy. Halkymyzyň ruhy, ahlagy onuň durmuşyna kybapdaş geldi" diýip ýazýar. Hak aýdylan sözler. Öz aslyndan üzülen halk hiç wagtda bagtly bolup bilmeýär, ol özüniň buýsanjyndan, ar-namysyndan, din-imanyndan jyda düşýär.

Türkmen özüniň garaşsyzlygyny, özbaşdaklygyny gazanmak üçin asyrdan-asyra, ýowuz ýagylar bilen darkaş gurdy, jeň meýdanynda baş alyp, baş berdi. Ýöne onuň şol mukaddes arzuwyň hasyl bolmagy üçin köp wagt, juda köp wagt gerek boldy.

Men ikindinara ajaýyp peýzažy synlamak üçin daga tarap ýöneldim. Geçmişimiz hakda, şu günümüz hakda pikir öwürüp, ol ýerde ep-esli oturdym. Uly-uly din wekilleriniň çekeleneni düýndi, merhum atasynyň hatyrasyna sadaka berendikleri üçin aňyrsy haram anonimkaçylaryň gül ýaly ýigitleri wezipelerinden boşatdyranlary düýndi, ateistleriň "Din adam üçin tirýekdir" diýen temadan leksiýa okaýanlary... düýndi. Bolupdy. Geçdigi bolawersin.

• G.Hojamämedowyň portretine ştrihler

Ol şol döwürlerde atlandyrylyşy ýaly, Çärjew obalstynyň Darganata raýonynyň Gyzył Baýdak kolhozynda dünýä inýär. Käri boýunça mugallym. Çeper edebiyata söýgüsi, žurnalist bolmak arzuwy ong günleriň birinde respublikan gazetiň redaksiýasyna getirýär. Kalby hyjuwdan doly, basan ýerinden ot çykarýan ýigit özüni örän tiz aldyrýar. Onuň döwrüň wajyp meselelerini gozgaýan makalalary yzygiderli çap edilýär. Aradan onçakly köp wagt geçmänkä Gulgeldini SSSR Žurnalistler soýuzynyň agzalygyna kabul edýärler. Öň diňe çagalara niýetlenen goşgulary ýazyp ýören awtor hekaýadyr oçerk žanrlarynda hem öndümlü işläp başlaýar. Ýakyn gatnaşyk saklap ýören ýazyjy-sahyrlary oňa özbaşdak ýyggyndylaryny kitap edip çykartmak üçin taýýarlamagy maslahat berýärler. Ol berlen maslahatlara

eýerýär. Ýöne paýtagtda gül ýaly howlusy bolan, rahatja ýaşap ýören ýigit birden köpler üçin juda adama öwrülýär duruberyär. Ol Balkan welaýatynyň merkezi bolan Nebitdag şäherinden 150 kilometr uzaklykda ýerleşýän Gözli ata gonamçylygynyň daş-töweregini tertibe salmak, şol ýerde metjit gurdurmak hyýalynyň bardygyny mälim edende, hamala ony ilkinji gezek görýän ýaly, haýran galmak bilen gözlerini tegeleşip seredişýärler. "Aklyňa aýlan-ow, Gulgeldi, Aşgabat nire, Balkan welaýatynyň merkezinden ep-esli uzaklykda ýerleşýän gonamçylyk nire! Hemme arzuw hakykata öwrülýändir öýtmegin, seniňki-hä juda uly görünýär. Yzyňda gury "Gulgeldiniň pylan zat edişi ýaly" diýen ýaly ýaramaz gep galdyran bolarsyň sen" diýip, niýetinden dänmegi maslahat berýärler. Emma Gulgeldi "Atylan ok daşdan gaýtmaz" diýen pähime eýerýär. Şeýdibem, bilini berk guşap, kalbyndaky arzuwyny durmuşa geçirmegiň ugruna çykýar.

– Meniň gaýyn atam Öwezämmet hajy Mary welaýatynda belli adamlaryň biri. Ol SSSR döwründe birgiden ýaşlara dini ugurdan ders beripdi. Ýaşulyny gat-gat gapylaryň aňyrsyna çagyryp, "tertup-düzgüne çagyrmak" kemini goýmandylar. Häli-şindi bolup duran "gel bäriler" halys ýüregine düşensoň, ol bir sapar özünden sorag edýän epeý pyýada: "Siz, han ogul, meni beýdip horlap ýörmäň, öldürüp dynyň. Men bir ýaşy birçene baran adam. Oglanlygyndan eşidenim dini gürrüňler, okanym dini kitaplar. Adamkärçiligi, ar-namyslylygy, dogruçyllygy, ündeýän zadyň höküwmete näme zeper ýetirýändigine men-ä düşüňän dälidir" diýipdir.

Hawa, gaýyn atam özi ýaly gojalar bilen aram-aram bəri – Gözli ata zyýarata gaýdardy. Elbetde, Hudaýyň buýrugy bilen şeýle bolandyr-da, bir gün oturyp: "Ynha, bular ýaşlary birçene baran adamlar. Emma telim menzil ýol söküp, öz urugbaşylarynyň mazarynyň başynda aýat-töwir okap, olaryň ruhlaryny şat edýärler. Adam ölýär, yzynda il-güne eden ýagşylyklary galýar. Gel, menem haýyr iş etmegiň ugruna çykaýyn, "Yhlas bilen aglasaň, sokur gözden ýaş çykar" diýip, ýöne ýere aýdylan dälidir. Niýetiň düzüw, ýüregiň arassa bolsa, Hudaý hökman goldap, işiňi rowaç eder" diýip oýlandym. SSSR döwründe köp

ezýet berlen gaýyn atam üçin Hywadan ýörite ussalary getirip, howlusynda metjit gurdurdym. Soň Gözli ata gonamçylygynda abadanlaşdyrys işlerini geçirip başladym.

Özümiň niýetimizi welaýatyň häkimi Rejepmämmet Puhanowa mälim edenimizde, ol bizi ikelläp goldady, haýyr işimizde rowaçlyk arzuw etdi. Men oňa baş amanlygyny, ojak abatlygyny otursam-tursam keremli Taňrydan dileg edýärim. 1993-nji ýylyň sentýabr aýynyň soňky ongünlüğünde şol mukaddes ýerde uly sadaka berdik. Oňa döwletimiziň çar ýanyndan, şeýle-de, Garagalagystan, Özbegistan ýaly ýerlerden myhmanlar geldiler. Welaýat häkiminiň ýardam bermegi bilen zyýaratçylar Nebitdagda, Jebelde, Türkmenbaşy şäherinde guramaçylykly garşy alyndylar.

Şeýle köp mähelleli sadakalar 1994, 1995-nji ýyllaryň awgust aýlarynsa hem berildi. Indi awgustyň 17-18-i aralygynda beriljek sadaka ykjam taýýarlyk görýäris. Bu ýere gelmeli myhmanlara niýetlenen ähli zerur zatlary ykjamlap goýduk – diýip, Gulgeldi Hojamämmedow gürrüň berdi.

Ol Gözli atanyň il-günüň gelim-gidimli ýerine öwrülmeği üçin nähili azap çekýändigini, nähili güýç sarp edýändigini barada hiç zat aýtmady. Belki, bu zähmetsöýer, il adamlary üçin mahsus bolan häsiýetdir. Olar hiç wagtda eden işlerini mazamlap, döşlerine kakmaýarlar. Emma halk diýeniň mizan terezi, ol kimin kimdigini örän oňat bilýär.

Gulgeldi Hojamämmedow üçin dynç alyş günü diýen zat ýok, ol daňyň düýbi çyzylandan ýa Nebitdaga ýa Türkmenbaşy şäherine tarap ýola düşýär. Uzynly gününü ol edaradan beýleki edara baryp, metjit üçin zerur bolan gurluşyk materiallaryny gözleýär. Ol:

– Amanmyrat, ynansaň, Aşgabatdaky öýümde diňe gys paslynda ýaşaýaryn. Sebäbi bu ýeri juda sowuk bolýar. Ýylyň galan döwrüni Gözli atada geçirýärim. Aýalym Bossanam, çagalaram bärde bolýarlar. Biz-ä indi çarwa durmuşyna öwrenişiberdigem – diýip, Gulgeldi Hojamämmedow gürrüň berýär. Men onuň ýan ýoldaşy bilenem gürrüňdeş boldum.

– Men Gulgeldi Gözli ata gaýdarmam bolanda, onuň haýyr işini ikelläp goldadym. Dogry, ilki-ilkiler ýeňilem bolmady. Ýöne

dura-bara öwrenişdik. Metjit gurýan gurluşykçylara, aýat-töwir okatmak üçin bäre sowulýan ýolagçylara biş-düş taýýarlaýarys. Aýgözel Jumaýewa, Annagül Ýagmyrowa, onuň gyzy Şemşat dagy bu ýere Mary welaýatyndan ýörite geldiler olar uzynly günü ojak başynda geçirselerem ýeke gezegem nägile äheňde geplänlerini eşdemok. Sebäbi özleriniň sogap iş edýändiklerine düşüňärler – diýip, Bossan biziň bilen söhbetdeş bolanda aýtdy.

Gulgeldi Hojamämmedowyň iki ogly, bir gyzy bar. Arakdyr çilimden dynç adam olaryň gowy ynsanlar bolup ýetişmekleri üçin alada edýär. Ol iki oglunyňam dine köňül berendikleriniw begenýär, sebäbi diniň adam ogly üçin terbiýeçilik mekdebidigine aňryýany bilen düşüňär. Gulgeldiniň uly ogly Gurbannazar Özbegistanyň Buhara şäheriniň Mir-Arap medresesini tapawutlanan diplom bilen gutarypdyr. Kiçi ogly Gurbanmyrat bolsa Özbegistanyň Andijan şäherinde okap, kary bolup gelipdir. Olar il-günüň hormatlaýan adamsy bolup ýetişseler, kakalarynyň armany ýok.

Soňky döwürde diýarymyzyň ähli welaýatlarynyň merlezi şäherleriniň demirýol wokzallarynda ýörite namaz okalýan otaglar peýda boldular. Olar zerur bolan ähli amatlyklar bilen üpjün edildiler. Şol namaz okalýan otaglaryň Gulgeldi Hojamämmedowyň irginsiz aladasy netijesinde peýda bolandyklaryny biziň köpimiz, bilýänem däldeiris.

1994-nji ýylda "Gözli ata" haýyr-sahawat jemgyýeti döredilip, oňa ýolbaşçylyk etmek Gulgeldi Hojamämmedowa ynanylypdy.

– Biziň jemgyýetimiz maýyplara, ýetim-ýesirlere, ýagşy niýetler bilen metjit gurýanlara kömek edýär. Geljekde gurulýan metjidiň töweregine ýol, suw, gaz, tok getirmegi, bag-bakja ösdürüp ýetişdirmegi arzuw edýärim – diýip, işjanly ýigit gürrüň berýär. Men onuň arzuwlarynyň hökman amala aşakdygyna ynanyaryn. Sebäbi ol tutan ýerini goparmasa ynjalmaýan örän galjaň adamlaryň hilinden.

• «Men-men diýen ärler ýatyr gum bolup...»

Balkan welaýatynyň juda baý taryhy geçmişi bar. Bu ýerler beýik Azadynyň, Magtymgulynyň, Zeliliniň, Garajaoglynyň,

Ärsarybabanyň, Gözli atanyň, Aba serdaryň, Wepaýynyň, Döwletmämmet Balgyzylyň, Baýram şahyryň... mekany. Şu şahyrlaryň, serkerdeleriň, din wekillwrinuň hersi barada örän täsirli kinofilm, täsirli kitap, monografiýalar tapgyryny ýazmak boljak. Elbetde, bu ajaýyp şahsyýetleriň käbiri barada ýazylan işler bar. Ýöne olar ýeterlik däl.

Ildeşimiz, taryh ylymlarynyň doktory Hemra Ýusubowyň gözlegleri, döwürleýin metbugatdaky çykyşlary biziň göwnümüzden turýar. Aramyzdan juda ir giden taryh ylymlarynyň doktory Amantagan Begjanow özünden soňkulara "Gömlen akabalar, göçülen ýurtlar", "Ärsarybaba" ýaly ýene sanlyja ýyldan gündiz eliň çyraly gözleseňem tapyp bolmajak ajaýyp kitaplary miras goýup gitdi. Bu kitaplarda Balkanda ömür süren taryhy şahslaryň birnäçe barada örän gymmatly materiallar ýerleşdirilipdir.

Tebigat zehinleri juda seýrek eçilýär. Kim bilýär, belki, ýene elli ýyldanmy, yüz ýyldanmy, beýikleriň ençemesini dünýä beren toprakda ýanyp duran zehinli çagajyk dünýä iner. Ol ulalar, kemala geler. Günleriň birinde bolsa gadymy taryhyň bir çetinden girer. Okar, bellik eder, oýlanar, netije çykarar. Onsoň öz pikirlerini kagyz ýüzüne geçirer. Dramamy, romanmy, ylmy monografiýalarymy... dünýä iner. Halk ony ruslaryň A.Tolstoýyň "Pýotr-I"-ni, özbekleriň Aýbegiň "Nowaýysyny", gazaklaryň M.Auezowyň "Abaýyň ýoly"... kitaplaryny okaýyşlary ýaly teşnelik bilen okarlar. Şeýdibem, Hudaýyň gudraty bilen dünýä inen üýtgeşik zehinli ynsan öz halkyny beýgelder, halk-da öz gezeginde onuň adyny arşa göterer...

• **«Minnetdarlyk sözi sada bolarmyş...»**

– Türkmen diýeniň bir asylly, ýukaýürek halk-da. Ol ata-baba bir işiň başyny tutan adama elinden gelen kömegi berip gelipdir. Gyzlar üçin üme, erkekler üçin ýowar edilip durulypdyr. Üstünden näçe asyr geçse geçibersin, wagtyň çaňtozany ajaýyp zatlaryň üstüne siňerden ejiz gelýär. Gözli atada işläp başlan ilkinji ýyllarym, dogrusy, hopugmanam durmadym. Ýöne, ömri uzak bolsun, welaýat häkiminiň

ýolbaşçylygynda "Türkmen goşy dura-bara" diýen ýaly, işler ugrugyp gitdi. "Balkannebitgazgurluşyk" trestiniň uprawlýaýuşisi Süleýman Berdialýew bilen ykjam gatnaşyk saklaýaryn. Hudaý köp görmäwersin, terbiýe gören ýigit bolmaly, haçan ýanyna barsam, işi-derdi özüne ýetik, emma ýeke gezegem ýüz ýygrykdyranyny görmedim. Her gezek: "Işan aga, geleweri!" diýip, örän gadyrly garşylaýar. Tüweleme, ýanynda işiň müşgili ýok, derrew bitirip goýberýär. "Balkannebitgazgurluşyk" trestiniň awtotransport kärhanasynyň naçalnigi, hamrak ýigit Sapar Garajaýewe-de keremli Taňrydan uzak ömür dileýärin. Şol kärhananyň sürüjileri her ýyl berilýän sadakada Gözli ata zyýarata gelýän adamlara ýüz ýygrykdyrman hyzmat edýärler. Öň bu ýerde onuň ýolbaşçylyk edýän kärhanasyndan Täçguly Kulyýew diýen sürüji işläpdi. Şeýle bir ýumry-ýumşak, sypaýy oglan. Eýläk-beýläk gatnap, günün dowamynda azyndan 300 kilometr ýol geçilýär. Emma gaşyny çytanyny görmersiň. "Işan aga, gulluk" diýip durandyr. Häzir keramatly ýerde Tölegen Kuldaşow sürüji bolup hyzmat edýär. Onuňam gylyk-häsiýeti edil Täçgulyňky ýaly. Şeýle iner ogullary kemala getiren maşgalalaryň ojaklary döwletli bolsun. Men siziň gazetiniňiziň üsti bilen "Balkangeofizika" eksedisiýasynyň naçalnigi Nurjan Geldiýewe, "Türkmennebitgazhyzmat" uprawleniýesiniň Balkan bölüniniň naçalnigi Seýitguly Durdygulyýewe, gurluşyk detallary kombinatynyň başlygy Nazar Eminjanowa, "Welaýatgaz" önümçilik birleşiginiň başlygy Hudaýberdi Allaberdiýewe, Tamponaž uprawleniýesiniň naçalnigi Ýagmyr Ballakowa, Balkan gözleg buraw işleri uprawleniýesiniň başlygy Amanberdi Hojaýewe we beýleki ýoldaşlara öz çäksiz minnetdarlygymy bildirýärin. Hudaýyň hasapsyz zady ýokdur, il-güne bir ýagşylyk etseň, ol yzyna müň ýagşylyk bolup gaýdyp geler – diýip, Gulgeldi Hojamämmedow aýdýar.

Gözli ata şol geçen ýyllarda-da menzil aşyp, ogryn-dogryn zyýarata gelipdirler; merhumlaryň ruhlarynyň şat bolmagy üçin aýat-töwir okapdyrlar. Döwür-döwranlar üýtgäp, Türkmenistanam sähetli günleriň birinde özbaşdaklygyny, garaşsyzlygyny gazandy. Dinimize, däp-dessurlarymyza giň ýol açyldy. Asyrlar

aýlansa-da, goý, hiç wagtda şol ýola çaýyr bitmesin! Türkmen öz ruhy köküne buýsanyp, guwanyp gezzsin!

• Sözsoňy

Ýene-de sanlyja günden bu öý ýene janly keşbe girer. Içi Türkmenistanyň ähli welaýatlaryndan, Garagalpagystandan, Özbegistandan, Eýran Yslam Respublikasyndan gelen myhmanlardan doly awtobuslar, ojak başynda dümtünişýän baýdal boýly gyz-gelinler, ak sakgallary ýüzlerine nur, mähir berýän gojalar, ýeňil gopýan ýaş ýigitler Gözli ata özboluşly bezeg bererler. Keramatly ýerde paýys sözler aýdylmaz, kimdir biriniň gybaty edilmez, ýalan-ýaşryk sözlenmez, myhmanlar diňe bir dilde – dostluk-doganlyk dilinde gürleşerler. Iňrik garalyberen uçurlary bolsa köpi gören gojalar baryp-ha atam döwründen galan, ýöne buz ýaly suwuny gelene-gidene sahylyk bilen eçilip duran guýynyň suwundan demlenen ajy gök çaýyň başynda gadymy gürrüňleriň bir çetinden girip ugrarlar. Gulgeldiniň weli aladasy hasam artar: geleni garşylar, gidene "Me, sadakanyň zadyndam çagalaryňyza-da dadyryň!" diýip, gawun ýa garpyz hödürlär.

Ýola düşýän her bir adam onun arkasyna kakar-da, "Berekella, ogul, ajap iş edýäň. Döwletiň yrylmasyn, ogul-gyzyňa guwan!" diýer. Bu sözler Gulgeldi Hojamämmedow üçin iň uly serpaý bolar.

Hawa, ol žurnalistikadan el çekdi, çagalar üçin goşgular, ulular üçin hekaýalar ýazmasyny goýdy. Ýöne munun aýby ýok, sebäbi ol has zerur, has sogap işe baş goşdy. Şol iş hem onuň ömrüni zyýar eder. Men muňa ynanyan.

Amanmyrat KIÇIGULOW.

"BALKAN" gazetini, 01.08.1996 ý. Ýol ýazgylary